

« Terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentes; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non « ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes » (31).

(31) Spectat haec excommunicatio ad defensionem ac tutelam Domini temporalis ad Sedem Apostolicam pertinentis. Proinde iura et iurisdictionem hic accipimus temporalia, et iurisdictionem intelligimus *supremam*, idest eam quae soli Principi competit, ceu ius vitae ac necis, ius imponendi tributa, creandi Magistratus etc.

Incurrunt autem hanc excommunicationem 1° qui civitates, terras, loca etc. destruunt, qui invadunt, vi adhibita; 2° Qui supremam Romani Pontificis in his iurisdictionem perturbant, v. gr. qui Ipsum impediunt, quominus leges in his civitatibus promulget, tributa indicat etc.; 3° Qui hanc iurisdictionem vel civitates etc. retinent, tametsi ab aliis eas acceperint, velut heredes, et heredum heredes. 4° Deum qui ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebent.

Et quoad istos postremos salebrosa res est, ut bene habet Comm. Reat., definire, quandam excommunicationem incurrant ratione auxilii, favoris etc. in *detinendo*. Horum (inquit) duplex genus distinguendum est. Alterum eorum, qui aliquod munus publicum gerunt, alterum eorum, qui nullum exercent. Et quod ad illos attinet, munera publica vel ad civium necessitates seu utilitates pertinent, vel ad regimen tuendum, aut ad utrumque. Priora illa suscipere innoxium quidem esse potest, quia societas necare seipsam non potest.

At duo prae ceteris servanda sunt: 1° ne iuramentum praestent, quo usurpatori obedientia, ut aiunt, *activa* spondetur, quod quasi pretium muneris foret. Et si iurare omnino necesse sit, *passivam* dumtaxat, et legibus tum divinis tum ecclesiasticis non adversam obedientiam polliceantur, ut indictum est per Pii VII. Litt.

ad Epp. March. 30. Aug. 1808. et S. Poenit. 10. Decembr. 1860. ad 10. et 14.

2° Ut dum iurant, palam profiteantur, se nihil facturos, quod legibus divinis et ecclesiasticis adversetur. Quomobrem si quid contra has leges faciendum inciderit, aut ab hoc se abstinere, aut officio se abiurare necesse est.

Quoad munia vero publica, quae non mere ad utilitates et necessitates civium spectant, sed ad tuendum regimen, S. Poenitentiaria iam inde a 10. Oct. 1860. (ad 11.) responderat, tolerari posse, *dummodo non agatur de officiis, quae directe et proxime influunt in spoliis, vel in eiusdem spoliis manutentionem, et exerceri possint absque periculo laesionis legum divinarum et ecclesiasticarum*. Porro in spoliis manutentionem ex officio influere intelliguntur, qui primum seu supremum magistratum gerunt in quavis provincia, aut civitate, aut terra, aut oppido. Ita Instructio Pii VII. 22. Maii 1809. declarat, *non esser lecito accettare impieghi e incombenze, che abbiano una tendenza più o meno diretta a riconoscere e coadiuvare e consolidare il nuovo governo nell'esercizio della usurpata potestà*. Quenam autem sint eiusmodi munia, sic expressius declaratur in Instruct. 10. Iun. 1809. *Si dichiara, che per tali impieghi intendonsi specialmente gli uffici di Governatori, o Prefetti, o Podestà, che sotto questa o altra denominazione rappresentano il primo magistrato in ciascuna provincia, o città, o terra, o castello, o paese qualunque*. A qua tamen oeconomia descisci coepit, postquam nullam haec spem relinquebat impediendi, quominus usurpatio consolidaretur, et alioquin gubernandi officium solis rebellibus atque improbis commissum ac per-

785. XIII. Ex Pii IX. Bulla *Romanus Pontifex* 28 Aug. 1873. accedit excommunicatio itidem Rom. Pontifici *specialiter* reservata « in dignitates « et canonicos (adde, *et illos*, qui deficientibus capitulis potestatem habent deputandi vacantis Ecclesiae administratorem seu Vicarium, aut « vacantes Ecclesias legitime administrant), qui ante exhibitionem Litterarum Apostolicarum vacantis Ecclesiae curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore ausi fuerint concedere « et transferre aut in electum etiam legitime a Capitulis in Episcopum, « aut in nominatum etiam legitime seu praesentatum a laica potestate « ad dictam Ecclesiam vacantem: tum etiam qui nominati et praesentati « ad vacantes ecclesias, earum curam, regimen, et administrationem suscipere audent ex concessione et translatione a dignitatibus, Canonicis, « aliisque, de quibus supra, in eos peractam nec non qui praemissis « paruerint, vel auxilium, consilium, aut favorem praestiterint, cuius « cumque status, conditionis, praeceminentiae et dignitatis fuerint » (32).

missum hunc denique fructum unice aferebat, ut eiusmodi oeconomia in Religionis perniciem, et in damna subditorum usque deteriora cederet. Et sane ubi iniquus usurpator alienis oppressis subditis permittat, ut aliquo modo sibi et bono communi prospicere possint, nulla enim vero ratio apparet, cur aut princeps legitimus invitatus censeretur (non enim rationabiliter invitatus esset), aut cur oppressi subditi culpae expertes censeretur debeant, si ex negligentia officia recusent. Non enim sic agent, quasi ius aliquod in usurpatore iniquissimo agnoscant, sed quasi qui iure naturae ad sibi ac societati prospiciendum utuntur. Vid. quae dicta sunt vol. I. n. 394. in not.

Haec quoad publica munia gerentes. Quoad eos autem, qui nullo eiusmodi officio funguntur, favere detinentibus intelliguntur, qui proximam operam praestent, ut usurpatores in possessione remaneant, v. gr. pecunia, delationibus, consiliis, scriptis etc.

Scribit Avanzini (*Comm.* n. 19.), si cum artic. XII. Bullae Coenae comparetur hic Constitutionis articulus apparere, *submotos fuisse adhaerentes, fautores, et defensores eorum*: qua de re tamen

subdit *adhuc vigere Litteras Apostolicas* Anni 1860. At enim nisi *adhaerentes*, prouti quidam solent, intelligas eos, qui mere stant pro usurpatoribus, *defensores* vero eos, qui nihil ad spoliis manutentionem conferunt, profecto et istos satis comprehensos habes in iis, qui auxilium, favoremve praestant.

(32) Quotquot praedictae excommunicationi subiiciuntur, alia quoque poena in eadem Bulla sic plectuntur: *Nec non privationis fructuum ecclesiasticorum Beneficiorum quorumcumque, aliorumque reddituum ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, similiter eo ipso incurrendis poenis innodamus, et innodatos fore decernimus, et declaramus; ipsarumque poenarum... relaxationem Nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat SPECIALITER reservamus*.

Insuper quoad sic electos seu praesentatos additur: *Praeterea nominatos et praesentatos iure, quod eis per nominationem et praesentationem forte quaesitum fuerit, decernimus eo ipso privatos*. Et infra: *Insuper quaecumque a sic nominatis et praesentatis in administratione vacantium Ecclesiarum*

XIV. *Item* « quicumque in praememoratis dioecesibus (scilicet Patriarchali Venetae ac Metropolitanae Mediolanensi subiectis) suffragante « populo, ad Parochi sive Vicarii officium electi audent sive Ecclesiae, « sive iurium ac bonorum praetensam possessionem arripere, atque obire « munia ecclesiastici ministerii, ipso facto incurrant excommunicationem « maiorem peculiariter reservatam S. Sedi, aliasque poenas canonicas. » Vid. *Litter. Encycl. S. Congr. Conc.* 21. Nov. 1873. (33).

intrusis fiant, mandentur, decernantur, et ordinentur cum omnibus et singulis inde quovis modo sequutis, et quomodocumque secuturis, nulla, invalida, inania, irrita, et a non habentibus potestatem damnabiliter attentata, et de facto praesumpta, nulliusque valoris, momenti, et efficaciae esse et perpetuo fore tenore praesentium declaramus et decernimus, illaque damnamus et reprobamus.

Interdictum, quod additur contra eos nominatos, etc., si episcopali sint charactere insigniti, suo loco infra ponetur.

(33) *Ibidem* haec sequuntur: *Iidemque omnes* (scil. intrusi) *fugiendi sint a fidelibus iuxta divinum monitum, tamquam alieni aut fures, qui non veniunt, nisi ut furentur, mactent et perdant.*

Quid autem sibi haec velint, discere licet ex iis, quae sub Pio VI. ex praescripto servanda erant cum intrusis in Gallia. Sunt autem huiusmodi:

1° Non licet parochum intrusum adire pro administratione baptismi, nisi in casu extremae necessitatis, si nempe non sit alius valens baptizare; neque licet fungi patrini munere, si fortasse intrusus baptizet.

2° Non licet etiam diebus festis Missae interesse presbyteri intrusi, etsi alia Missa desit; neque licet concioni aliisque functionibus intrusi interesse, vel ab eo alia ministeria petere, aut Missam celebrandam ipsi committere.

3° Non licet ab intruso Communionem accipere, etiam tempore paschali urgente.

4° Etsi genuflectendum sit coram Hostiis consecratis ab intruso, curandum tamen est (ne in hoc cultu communicare catholici videantur cum schismaticis) ut declinetur occursum intrusi, dum S. Eucharistiam desert. Et catholico sacerdoti, etiam non ieiuno, licet hostias a catholico consecratas, si reverenter conservari nequeant, consummare, ne in manus intrusi veniant.

5° Non licet Parochum intrusum adire pro contrahendo matrimonio; quare si nullum aliud medium suppetat, nec superior alium providere Parochum aut sacerdotem possit, fideles contrahere sine pastoris praesentia debent.

6° Non licet mulieribus puerperio expleto recipere ab intruso benedictionem, quae post partum tribui solet.

7° Defunctorum exequiae celebrandae a legitimo pastore sunt etiam in domibus privatis, si aliter fieri nequeant; quod si intrusus cadaver ad Ecclesiam deferat, catholici nec funus comitentur, nec sacras preces recitent aliosve ritus Ecclesiae cum eo sociati agant.

8° An autem in periculo mortis licite fideles possint absolutionem a Parocho intruso recipere, responsum fuit: Non esse improbandam rationem, quam nonnulli Galliae Praesules inierunt, qui in eo articulo poenitentiae sacramentum... deficiente quovis alio sacerdote catholico, et amoto scandalo, in ea necessitate permiserunt, ut a parochis intrusis recipi posset.

Advertendum hic vero est, Censuram, ac Decretum de quo nunc, utique ad ecclesiasticas provincias Venetam ac Mediolanensem spectare; at existimandum non

786. In eadem Constitutione ista subduntur: « A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici « pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari, et pro ea generale concessionem absolventi a casibus et censuris sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, « revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis concessis « sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque « Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione « dignis et in quavis dignitate constitutis (34). Absolvere autem praesu-

est, hae poenis minime subiaci alibi sic in paroeciis intrusos. Neque enim hi excommunicationem effugient sup. n. XI. positam. Nam vel pastor legitimus paroeciae iam datus supponitur, et sic habemus ex parte intrusi usurpationem iurisdictionis ad alium pertinentis ratione beneficii: vel supponimus, nondum legitimum datum fuisse pastorem, et sic laesam habemus Ordinarii iurisdictionem in eadem paroeciam. Decretum igitur speciale pro dictis Provinciis haberi potest ceu merum articuli XI. consecrarium seu applicatio.

(34) Ob istas clausulas derogatorias dubium inceserat, utrum imminutae aut sublatae hac Constitutione forent facultates omnes, sive ordinariae, nempe concedi solitae, sive extraordinariae ante promulgationem eiusdem Constitutionis a Sede Apostolica concessae, v. gr. facultas absolventi ab haeresis crimine, quae in Pagella S. Poenitentiariae continebatur. Porro ex mandato Summi Pontificis per Offic. S. Inquisit. declaratum est, ut sequitur: *Per Constitutionem* (Apostolicae Sedis) *Sanctissimus Pater nullatenus intendit, ne minimum quidem detrimentum inferre facultatibus cuiuscumque indolis, quae a S. Sede ante promulgationem eiusdem Constitutionis concessae fuerint, sive eae quinquennales sint, sive extraordinariae, sive respicientes praesens iubilaeum; atque vult, ut in pleno suo vigore permaneant, tempore perdurante in dictis concessionibus sive indultis praefinito.*

Vid. V. 1^m in fine ubi *de Privilegiis Regularum*, circa quae non omittendum est Responsum S. Poenitentiariae 5. Dec. 1873. Ad dubium scilicet, *An Praelati Regulares, post Constitutionem* Apostolicae Sedis *iisdem privilegiis gaudeant, quibus antea, idest an possint, nec ne, suos subditos absolvere a casibus papalibus in dicta Bulla simpliciter reservatis*; hoc responsum factum est: *Sacra Poenitentiarum proposito dubio respondet: Negative, salvis aliis facultatibus, quae promanant ex Rescriptis particularibus ad tempus concessis.*

Exinde vero moveri posset quaestio, an per haec quidpiam detractum dici debeat Decreto S. Congr. EE. et RR., Pontificia auctoritate confirmato, quod alibi in haec verba retulisse meminimus: *S. Congregatio Episcoporum et Regularium facto verbo cum SS. Clemente VIII. ABSOLUTE DECREVIT, quod omnes Bullae et Decreta derogatoria Privilegiorum Regularium quantum ad facultatem absolventi a casibus Papae reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad saeculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares.*

Et (salvo quidem meliori iudicio) respondendum videtur, conciliari simul haec optime posse. Nam (praeterquam quod et Praelatis Regg. id competit, quod Episcopis ex C. *Liceat*; Vid. Vol. 1. n. 1425.). Dubium S. Poenit. propositum tractat de *Privilegiis* proprie dictis. Quod vero statuitur in praemisso Decreto, non tam *Privile-*

« mentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant (35), dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerit » (36). (*)

II. *Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici reservatae.*

787. » I. Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena

gium dici debet, quam provida quaedam dispositio, quae generali quadam norma conditioni ac statui Regularium applicat iuris communis principia. Notissimum enim est, tum ex rei natura tum ex Doctorum omnium consensu, *Regulares* inter eos numerari, qui impedimentum habere perpetuum censentur, quominus liberum et expeditum ipsis sit, pro absolutione a censuris Apostolicam Sedem personaliter adire. Porro in hisce adiunctis scitum est iuris, quod facultas absolvendi devolvitur ad Ordinarium, adeo ut hic possit tum per se absolvere, tum etiam per alium, quia iure ordinario facultas haec illi competit, atque adeo delegare ipse eam alteri potest. Ita in *C. Nuper* 29. *De Sent. Excom. Concedimus...*, ut a suo absolvatur Episcopo vel proprio Sacerdote. Atqui nemo ignorat, Regularium exemptorum Ordinarios non alios esse, quam eorum Praelatos. Ad suos igitur subditos in casu absolvendos facultas fit Praelatis Regularium non vi alicuius privilegii specialis, sed norma ex iure communi desumpta. Quae tamen norma quandam habet privilegii speciem, quatenus ad omnes in posterum dubitationes eximendas Sedes Apostolica per S. Congregationis organum hunc generatim pro Regularibus canonem statuit. Et quidem dignum quod advertatur, illud est, quod eiusmodi Declaratio seu Decretum per illud tempus prodiit, quo eadem S. Congr. EE. et RR. Mandato et Auctoritate eiusdem Clementis VIII. sub

poena excommunicationis, privationis officiorum, et inhabilitatis audiendi confessiones, etc. Regularibus omnibus interdixerat, ne a casibus quomodocumque Sedi Apostolicae reservatis aut reservandis absolvere praesumerent. *Sanctitas enim Sua* (additur in eo decreto) *quatenus opus sit, facultates et concessionem ipsas in hac parte uti cassas et irritas haberi de caetero voluit, et vult.* Itaque ipso hoc facto S. Congregatio manifestissime declaravit, dispositionem illam circa Regulares nihil pertinere ad illud proprium privilegium absolvendi a casibus Papalibus, quod Clemens VIII. Decreto illo 9. Ian. 1601. non secus ac SS. D. N. PP. Pius IX. Constit. *Apostolicae Sedis*, cassatum, irritum, ac sublatum voluit. Responsum ergo S. Poenitentiarum, quod *privilegia* respicit, de quibus in proposito dubio sermo est, nihil contradicit aut detrahit Decreto, quod mandante Clemente VIII. pro singulari Regularium conditione specialem illum canonem stabilivit.

(35) Habes itaque aliam excommunicationem simpliciter Romano Pontifici reservatam, atque adeo sequenti catalogo addendam.

(36) Sistere ergo isti se debent, ut mandata accipiant, nisi tamen ea nota iam sint, et iniuncta v. gr. quae a S. Poenitentiarum praescripta iis sunt, qui ab usurpatore emerint bona ecclesiastica, de quibus in articulo XI.

(*) Cf. notam (*) sub. n. 386.

« latae sententiae (37); item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicitis, prouti damnata est a Benedicto XIV. in Constit. *Suprema* 7. Iul. 1745; *Ubi primum* 2. Iul. 1746; Ad eradicandum 28. Septembr. 1746 (38).

« II. Violentas manus suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus monachos (39), exceptis quoad reservationem casibus

(37) Propositiones, quas docere vel defendere interdictum est ab Apostolica Sede sub excommunicationis poena latae sententiae, recenseri solent sequentes:

1. Articuli 45. Ioannis Wicleffi, et articuli 30. Ioannis Hus. Ex Const. Martini V. *In eminentis Apostolicae*, etc. Dat. Romae. 13. Febr. 1450. (Vid. vol. I. P. XXV.).

2. Errores 41. Martini Lutheri, damnati a Leone X. Bulla *Exurge Domine*, etc. 16. Maii 1520. (Sup. Vol. I. Pag. XXX.).

3. Propositiones 79. Michaelis Baii, damnatae a S. Pio V. Bulla *Ex omnibus*, 1. Oct. 1567., etc. (Sup. v. I. Pag. XXXIII.).

4. Propositio de confessione sacramentali et absolutione obtinenda per litteras. Clemens VIII. per decret. S. Inquisit. 20. Iul. 1602. (Sup. Vol. I. Pag. XXXIX.).

5. Propositiones 45. damnatae ab Alexandro VII. per Decret. S. Inquisitionis 24. Sept. 1665. et 18. Mart. 1666. (Sup. Vol. I. Pag. XL.).

6. Propositiones 65. damnatae ab Innocentio XI. per Decretum S. Inquisit. 2. Mart. 1679. (Sup. Vol. I. Pag. XLIII.).

7. Propositiones 68. Michaelis de Molinos damnatae ab Innocentio XI. Constit. *Caelestis Pastor*, 20. Nov. 1687. (Sup. Vol. I. Pag. XLVIII.).

8. Propositiones 2. damnatae ab Alexandro VIII. 24. Aug. 1690. (Sup. Vol. I. Pag. LV.).

9. Propositiones 31. damnatae ab Alexandro VIII. per Decret. S. Inquisit. 7. Decembris 1690. (Sup. Vol. I. Pag. LV.).

10. Propositiones 101. Paschasii Quenelli, damnatae a Clemente XI. Constit.

Unigenitus, 8. Sept. 1713. (Sup. Vol. I. Pag. LIX.).

11. Propositiones 5. De duello, damnatae a Benedicto XIV. Constit. *Detestabilem*, 10. Novembr. 1752. (Sup. Vol. I. Pag. LXVI.).

12. Propositiones 85. Synodi dioecesanæ Pistoriensis, damnatae a Pio VI. Constit. *Auctorem fidei*, 28. Aug. 1794. (Sup. Vol. I. Pag. LXVII.).

(38) Videsis quae de hoc argumento superius (n. 313.) habentur.

(39) Hoc privilegium, quod canonis appellari consuevit, cum sit in favorem non personarum, sed Ordinis, latissime acceptum est. Clericorum ergo nomine veniunt quicumque tonsuram acceperunt; appellatione autem Monachorum Regulares omnes utriusque sexus, eorumque Novitii et Tertiarii immo et Eremitae, qui de mandato Episcopi Ecclesiae alicuius aut aediculae custodiae et servitio sunt addicti.

Violenta manuum iniectio intelligitur, quoties factis iniuria fit in personam laedendo nimirum aut corpus eius, aut libertatem, aut dignitatem; corpus quidem percutiendo, vulnerando, vel etiam per venenum nocendo, aut utcumque efficiendo, ut decidat, in praecipuum ruat, etc.; libertatem, ut si in carcerem detrudas, aliumve locum etiam privatum; dignitatem, si vis ei utcumque inferatur, ut v. gr. rhedam sistendo aut equum, quo vehitur, detrahendo violenter ei aliquid, ut pileum, crumenam, baculum; aut quidpiam aliud contumeliosum admittendo in ipsum, v. gr. si sputo, luto, pulvere eum foedaveris, si vestes, quibus induitur, conscindas, etc.

Huic excommunicationi omnes, etiam

« et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus vel
« alius absolvat (40).

« III. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel
« ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam
« aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque per-
« mittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cuiuscumque di-
« gnitatis sint, etiam regalis vel imperialis (41).

impuberes, sunt obnoxii. Non tamen eam incurrit clericus, qui sibi manus inferat (S. Alph. lib. 7. n. 274.), neque ob plenae advertentiae defectum qui ex subita ira, aut ioco percutit, vel corrigendi, aut defensionis, aut quapiam alia iusta causa, ut si cum filia, sorore, etc. turpiter agentem invenerit; immo, ut videri merito potest, nec mandantes, aut ratum habentes, quippe lex, quae alias expressit (Vid. n. V. inter excom. speciali modo reservat.) hosce hic praeterit.

(40) Nimirum si percussio fuerit *levis*, potest Episcopus percussorem absolvere, quisquis hic sit. *Levis* autem dicitur, quae gravem quidem iniuriam infert, sed citra grave damnum, v. gr. quae fiat pugno, pede, lapide, fuste. Si vero percussio gravis fuerit, potest Episcopus absolvere eos tantum, qui collegialiter vivunt ex C. 50. *de Sent. Excom.*; gravis autem (praeter quam quod aestimari debet etiam ex loci, personae, aliisque circumstantiis ex Ioanne XXII. Extrav. *Perlectis*) habetur, si v. gr. dens excutiatur, aut copia sanguinis effundatur. Demum si enormis fuerit percussio, ut mutilatio, oculi exclusio, membri disruptio, etc., non nisi impuberes potest Episcopus absolvere, sive ante sive post pubertatem absolvi petant ex C. 60. *de Sent. Excom.* In dubio autem, num percussio *levis* fuerit, an gravis, an enormis iuxta cit. Extr. pro maiori standum est.

Quid vero ex *iure communi* possint Praelati Regulares circa suos subditos, confer quae ex S. Alphonso in V. 1. alata sunt in Not. ad N. 1125.

(41) Cum Comm. Reat. adverte, ad

huiusmodi duelli rationem requiri, ut lethalibus armis certetur: ac proinde non huc pertinet, si pugnis, bacillis, aut etiam ferro acie retusa dimicetur, etsi per accidens mors sequatur. Neque id est contra Const. Clementis VIII. *Illius vices*.

Spectant huc ea, quae de Duello adnotata lector reperiet ad n. 405. Vol. 4.; quia scilicet etiam hoc loco S. Alphonsus (lib. 7. n. 220.) remittit ad ea, quae (lib. 3. n. 400.) scripserat, nempe post damnatas a Benedicto XIV. quinque illas de Duello Propositiones, non posse uti probabilem haberi illam opinionem, quae asserit, *licite posse acceptari Duellum ad necessariam defensionem bonorum magni momenti*: quam quidem opinionem S. Doctor tribuit Lessio Sanchez, Palao, Coninck, Valentia, Holzmann, Pichler, Reiffenstuel, Sporer, Elbel, aliisque, additque probabilem dici a Croix et Roncaglia. Quinimo liceret enimvero hisce Auctoribus etiam ipsius S. Alphonsi suffragium adiungere; quippe qui eandem doctrinam omnino ratam habuit, quando (Not. A. ad art. 3. dub. 4. cap. 2. lib. 7. Edit. ann. 1748.) ista scribebat: *Notandum, duellum aliquando posse cohonestari ex iustis causis, puta ad evitandam iacturam bonorum, quam alter provocans minatur; iactura tamen debet esse certa, et quod non possit alia via occurri, nisi duellum acceptetur*. Et sane cum ab hac doctrina S. Alphonsus non aliam ob causam deinde recesserit, nisi quod eam putavit a Benedicto XIV. fuisse damnatam, prout ipse sic (*Elench. Prop. Reform.* n. 97.) de se testatur; ideoque quando censi prudenter possit, de eius-

« IV. Nomen dantes sectae *Massonicae*, aut *Carbonariae*, aut alii
« eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates

modi damnatione non satis constare, iam nihil impedit, quominus S. Doctorem patronis illius sententiae accenseamus.

Hoc autem argumentum est illius *Notae* ad n. 405. vol. 4.; ibi videlicet demonstratur, ex praedictis damnatis Propositionibus logice nequaquam deduci praefatae sententiae falsitatem. Nam alioquin in eadem *Nota* nequaquam positiva aliqua ratione sententia ista defenditur; sed unice ex perpensis Propositionibus a Benedicto XIV. proscriptis hoc inferebatur: *Concludendum igitur, fas utique cuique esse rationes inquirere, quibus eam opinionem, eiusve qualemcumque probabilitatem oppugnet; ac rationes huiusmodi plane aliunde, ac ex proscriptis illis propositionibus quaeri oportere*. Sed quia haec nonnullis displicuerunt, dicamus rursus pauca de hoc argumento.

Obiiciis sane post S. Alphonsum, primam et quartam ex illis quinque propositionibus. Prima autem sic se habet: *Vir militaris, qui nisi offerat vel acceptet (mendose tum apud S. Alphonsum, tum apud Gury legitur, ET acceptet) Duellum, tamquam formidolosus, timidus, abiectus, et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debitae ac promeritae spe perpetuo carere deberet, culpa et poena vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum*: Porro dices: *quae potest esse contradictoria primae Propositionis damnatae nisi sequens: « Vir militaris, qui nisi offerat et acceptet duellum... officio, quo se suosque sustentat, privaretur, ... culpa et poena non vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum? »*

Atqui nequaquam haec est praecedentis *contradictoria*, sed *contraria*. Ut enim docent dialectici, hoc interest discrimen,

quod in *contradictoriis* una tantum affirmat vel negat, quantum sufficit, ut altera falsa sit: ac proinde numquam ambae possunt esse verae, aut simul falsae. In *contrariis* vero una plus negat aut affirmat, quam necesse sit, ut altera sit falsa; unde fit, ut ambae utique simul verae esse non possint, sed ambae possint esse falsae. Atqui hoc in casu habemus, non vero illud.

Redigatur enim Propositio ad simpliciore formam: *Vir militaris... est expers culpae et poenae, sive offerat, sive acceptet duellum*: ubi fac advertas, verba illa, *sive offerat, sive acceptet duellum*, non *disiunctive*, sed *copulative* hic efferrit, perinde ac si diceret: *est expers culpae tum si offerat, tum si acceptet duellum*. Inde fit, ut si dicas *non est expers culpae tum si offerat, tum si acceptet duellum*, iam plus neges, quam necesse sit, ut altera sit falsa: ac proinde ambae falsae esse possunt, quando nimirum *esset expers culpae*, si acceptet, non vero si offerat, aut viceversa. *Contradictoriam* habebis solum, si dicas: *aut non est expers culpae si offerat, aut non est expers culpae si acceptet*. Cuius quidem *disiunctivae* quatenam deinde pars vera sit, aliunde definiendum est, non vero vi propositionis ipsius. Constat ergo, *vi damnatae Propositionis* non posse concludi, quod uterque casus culpae et poenae subiaceat.

Idem dicito de alia Propositione, quam S. Alphonsus urget: *Licetum est in statu hominis naturali, acceptare et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum iactura propulsari nequit*. An de ista dices, quod eius *contradictoria* haec sit: *Licetum non est... acceptare et offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas?* Atqui haec non *contradictorie* opponitur propositioni damnatae, sed *con-*

« seu palam, seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem

trarie, et aequae potest esse falsa ac opposita, quia plus negat, quam par sit. Si vis contradictoriam dic: Aut offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, aut illud acceptare, licitum non est.

Dices, hoc pacto neminem certo damnari, seu ignorari quis damnetur: quod absurdum est.

Verum his respondendum est: *Concedo totum, excepto quod id dicendum sit absurdum.* Et sane si quis dixerit: *Petrus et Paulus Romae crucifixi fuerunt; contradictoria erit non ista quidem Romae crucifixus neque Petrus est, neque Paulus; sed disiunctiva: Aut Petrus, aut Paulus Romae crucifixus non fuit.* Numquid autem id absurde dicitur, quia vi propositionis incertum manet, uter eorum fuerit, aut non fuerit crucifixus? Aliunde, ut diximus, eruendum id est, non vero vi propositionis contradictoriae. Et id quidem etiam illa suadent, quae Reuter afferunt: *Cum propositio damnata possit facere sensum vel universalem vel particularem; composita vero sensum copulativam vel divisum: ut intelligatur, in quo sensu sit damnata, quaeque contradictoria illi opposita sit vera, considerare oportet tum materiam, quae proscribitur, tum rationum momenta, ob quae proscribi meruit, tum mentem eorum, qui eam propositionem docuerunt, tum denique communem Doctorum sensum.*

Advertantur probe illa verba: *quae contradictoria illi opposita sit vera;* nam propositioni complexae plures *disiunctive* opponuntur *contradictoriae*, ut patet ex praedicta illa: *aut non est expers culpa ac poenae dum offert, aut non est expers culpa ac poenae dum acceptat:* ultra enim harum sit *vera*, bene Reuter dicit, arguendum esse ex *materia*, ex *rationum momentis*, ex *sensu Doctorum*, etc.

Et huc quidem demum esse confugiendum manifeste patet ex innumeris aliis circa damnatas theses exemplis. Sit v. gr. Propositio illa 36. ex proscriptis ab Innocentio XI. *Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi:* quae profecto quoad formam aequipollet huic alteri: *Licitum est non solum acceptare, sed etiam offerre duellum.* Nam aliquid falsi et damnabilis in ea subesse, omnes conveniunt. At citra materiae inspectionem, Doctorumve sensum quid demum extundes? Hoc unum scilicet, quod contradictoria praefert, nimirum quod *furari non est permissum aut in extrema necessitate, aut in gravi, aut in utroque casu.* Verum en tibi Doctores dissentientes, num ea thesis intelligenda sit de *furto formali*, an mere de *materiali* rei alienae usurpatione, ita ut furari ibidem sit, ac alienum surripere. Quaero itaque, potestne ex mera thesi in se inspectione haec controversia defini? Num vero dicemus, absurdum esse, quod ex damnata Propositione nihil certi eruatur?

Rursus, si furtum ibi formale intelligas pro iniusta ablatione; numquid, nisi ad materiae considerationem recurras, poteris ex inspecta in se thesi contradictoria definire, num omnia disiunctivae membra, an ex iis aliquod tantummodo, et quale ex ipsis *verum* censendum sit?

Et iterum si cum Viva et S. Alphonso illud *furari* accipias non pro *formali furto*, sed pro ablatione materiali, numquid sic definitum in ea damnatione reperis, quale contradictoriae thesis membrum verum, falsumve sit certo habendum? Nonne denique ex materiae dumtaxat inspectione, ex vi rationum, et ex sensu Doctorum definimus, quid verum, quid falsum sit? Et quod caput est, nonne ex huius thesi interpretatione, quam S. Doctor Alphonsus praebet, manca et fallax deprehenditur regula, qua tu proposi-

« qualemcumque praestantes; earumque occultos coryphaeos ac duces
« non denuntiantes, donec non denuntiaverint (42).

tiones de duello, ut superius vidimus, converti debere contendebas? Equidem iuxta regulam, vi cuius propositionem primam ita quidem convertunt: *culpa et poena non vacat, sive offerat sive acceptet duellum;* quartam vero ita: *licitum non est acceptare et offerre duellum, etc.,* iuxta hanc, inquam, regulam etiam praedictam Prop. 36. sic convertere oporteret: *permissum non est surripere rem alienam tum in extrema necessitate, tum in gravi.* Atqui S. Alphonsus (lib. 3. n. 520.) damnatum utique dicit hae propositione, quod in sola gravi necessitate licitum sit aliena surripere; at alienum surripere in necessitate extrema licitum cum omnium consensu esse fatetur.

Cum itaque vi conversionis non determinetur, in quodnam membrum proscriptae propositionis complexae cadat certo damnatio, ad id autem arguendum necesse demum sit ad materiae indolem, ad vim rationum, et ad Doctorum sensum appellare, profecto si quis perpendat, cum pluribus gravibus Auctoribus etiam S. Doctorem Alphonsum potuisse in eam doctrinam convenire, quod *duellum aliquando cohonestari possit ex iustis causis* etc. ut supra descripsimus; hic plane poterit, omissis aliis consecrariis, eam deducere conclusionem, quam in *Nota* ad n. 405. sic deduximus: *Concludendum, fas utique cuique esse rationes inquirere, quibus eam opinionem, eiusve qualemcumque probabilitatem oppugnet; at rationes huiusmodi plane aliunde, ac ex proscriptis illis Propositionibus quaeri oportere.*

(42) Iuxta Const. Pii VII. (*Ecclesiam a Iesu Christo*, §. 10.), et Leonis XII. (Const. *Quo graviora*, §. 13.) sub poena excommunicationis Rom. Pontifici reservatae denunciandi erant *omnes, quos*

Comp. Theol. Mor. — Tom. II.

quis nosset, *his societatibus nomen dedisse*, aut iisdem quomodocumque auxilium, favorem, etc. praestitisse. Hic vero limitatio fit, ut hanc poenam solum ii incurrant, qui non denuntient *occultos illorum coryphaeos, ac duces.* (*) Praeter hos, alii, quorum adhuc denuntiatio sub obligatione est, sunt *sollicitantes et haeretici dogmatizantes.* (D'Annibale, *Op. cit.* n. 32.).

Caeterum duo prae oculis Confessarius habeat, oportet, antequam obligationem denunciandi poenitentem indicat. Primum est, quod communiter movent Doctores, et his verbis effert Thomas Del Bene (*De Offic. S. Inquis.* P. I. dub. 19. n. 9.): *Non teneris denuntiare ob metum cadentem in constantem virum, sicut nec tenetur femina ob metum cadentem in constantem feminam, ut si timeas propter hanc causam te occidi, vel male tractari.* Et rursus (ibid. dub. 21. n. 1.): *Non tenetur quis denunciare cum probabili periculo mortis, infamiae, vel gravis damni proprii, aut patris aut matris, aut uxoris, fratrum, aut aliorum sanguine coniunctissimorum.*

Alterum est, quod alii movent apud Bonacina (*De oblig. Denunc.* P. I. §. 4. n. 3.), *non esse obligationem denunciandi, quando certo scitur, vel probabiliter creditur, nullum remedium adhibendum esse a Praelato, facta denuntiatione; nullus enim obligatur ad opus inutile;* seu, ut ait Scavini (Tr. 8. disp. 1. c. 4. art. 2. §. 1.): *quando nulla omnino est spes punitionis; nam ad opus inutile nemo tenetur;* sive, ut habet Decretum S. Inquisitionis (vid. sup. in not. ad n. 405. q. 5.), quando *denunciatus facile poenam declinare posse credatur.*

Hic advertendum, quod cum ex Const.